
Vergaderjaar 1996–1997

---

24 714

**Verslag van de commissie voor de Inlichtingen-
en Veiligheidsdiensten over haar
werkzaamheden in het jaar 1995**

Nr. 4

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 19 december 1996

Onder verwijzing naar mijn toezegging in deze bied ik u hierbij **een overzicht** aan **van de controlestelsels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in een aantal andere landen.**

De Minister van Binnenlandse Zaken,
H. F. Dijkstal

I. INLEIDING

Onder andere bij de behandeling van het verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in het jaar 1995 (Handelingen II, 1995/96, blz 6710–6748) is de toezegging gedaan een overzicht te verschaffen van de parlementaire controlestelsels met betrekking tot de geheime diensten in een aantal West-Europese landen. Bijgaand overzicht strekt ertoe om deze toezegging in te lossen.

Onlangs is een voorstel tot herziening van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten aan de Raad van State voor advies gezonden. Het onderhavige overzicht kan bij de behandeling van dat wetsvoorstel worden betrokken en aldus dienen om de plaats van het Nederlandse stelsel, zoals dat in het wetsvoorstel wordt voorgestaan, in een breder perspectief te plaatsen.

De belangstelling van de Kamer ging met name uit naar de parlementaire controle. Opgemerkt wordt dat in alle onderzochte landen de parlementaire controle in algemene zin onaangetaast blijft door de specifieke parlementaire controles door bijvoorbeeld parlementscommissies. Aangezien deze controle in algemene zin geen bijzonder inzicht geeft in de wijze waarop het parlement de inlichtingen- en veiligheidsdiensten controleert is deze buiten beschouwing gelaten.

Wel zijn eventuele andere controlemechanismen die specifiek op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn gericht in de beschouwing betrokken. Op een dergelijke wijze kan een breder beeld worden geschetst van het totale geldende controleregime.

Een breder beeld is ook van belang gelet op de wijze waarop het Europese Hof voor de rechten van de mens bij de toepassing van artikel 13¹ van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) het geheel van controlemechanismen betreft bij haar oordeelsvorming over de vraag of er sprake is van een daadwerkelijk rechtsmiddel voor een nationale instantie.

De behandelde landen zijn Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, als zijnde drie grote West-Europese landen. Daarnaast wordt België behandeld, met een relatief recente wetgeving en Zweden, met een inlichtingen- en veiligheidsdienst die een onderdeel vormt van de politie. Tot slot is Canada gekozen om een vergelijking van de West-Europese stelsels met een niet Europees land mogelijk te maken.

Uit de behandelde stelsels blijkt dat er variatie bestaat tussen de controlemechanismen op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Frankrijk zit aan de ene kant van het spectrum, gelet op het ontbreken van een specifieke parlementaire controle en een vrij beperkte controle op interceptie.

Duitsland en Verenigd Koninkrijk bevinden zich aan de andere zijde met onafhankelijke toezichthoudende commissies met beslissende bevoegdheden ten aanzien van interceptie.

Zweden, België en Canada bevinden zich daar tussenin.

Binnen vrijwel alle landen treffen we een tweedeling aan in veiligheids- en inlichtingendiensten. In het algemeen kan worden gesteld dat in de betrokken landen de veiligheidsdiensten zich bezig houden met het verzamelen van informatie op die terreinen waar sprake is van een vermoeden van een dreiging voor de democratische rechtsorde, terwijl de inlichtingendiensten zich met het verzamelen van informatie bezig houden, los van een concrete dreiging, waarbij het met name om informatie ten aanzien van het buitenland kan gaan.

---

¹ art 13 EVRM: Een ieder wiens rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, zijn geschonden, heeft recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel voor een nationale instantie, ook indien deze schending is begaan door personen in de uitoefening van hun ambtelijke functie.

II. LANDENOVERZICHT

1. DUITSLAND

1.1 De betrokken diensten

- a. De Bundesamt für Verfassungsschutz: de veiligheidsdienst, valt onder de Minister van Binnenlandse zaken
- b. De Bundesnachrichtendienst: de inlichtingendienst, valt onder de Chef van de Bundeskanzleramt.
- c. De Militärische Abschirmdienst: de militaire inlichtingendienst, ressorteert onder het Ministerie van Defensie.

1.2 Specifieke controlerende instanties

1.2.1 Parlementarische Kontrollkommission

De belangrijkste controle-instelling vanuit het Parlement vormt de Parlementarische Kontrollkommission. Deze commissie vindt haar grondslag in het «Gesetz über die Parlamentarische Kontrolle nachrichtendienstlicher Tätigkeit des Bundes».

De Parlementarische Kontrollkommission, die de bevoegdheden van het Parlement onverlet laat, bestaat thans uit een negental leden en vergadert in de regel maandelijks. Aan het begin van de zittingsperiode van de Bundestag worden uit haar midden de leden van de Parlementarische Kontrollkommission gekozen.

De vergaderingen zijn geheim en de leden zijn geheimhoudingsplichtig. Voor de bespreking van actuele aangelegenheden kan de Parlementarische Kontrollkommission echter, met een twee-derde meerderheid van de aanwezige leden, besluiten in het openbaar te vergaderen.

Aan de vergaderingen wordt deelgenomen door de verantwoordelijke minister of staatssecretaris alsmede de directeurs van de diensten.

De leden kunnen onderwerpen aanvoeren waarover zij geïnformeerd wensen te worden.

De regering informeert de Parlementarische Kontrollkommission eigener beweging volledig over de algemene werkzaamheden van de diensten alsmede ten aanzien van gebeurtenissen van bijzondere betekenis.

Daarnaast is de Bundesamt für Verfassungsschutz gehouden de Parlementarische Kontrollkommission te informeren inzake het toepassen van maatregelen die resulteren in een beperking van het briefgeheim, alsmede van afluisterakties.

De regering heeft zich bereid verklaard, voor zover hier geen dwingende redenen van geheimhouding in de weg aan staan, de Parlementarische Kontrollkommission inzage te geven in dossiers van de veiligheids- en inlichtingendiensten alsmede de Parlementarische Kontrollkommission in bepaalde gevallen toe te staan bepaalde personen te horen.

De regering kan evenwel, op grond van dwingende redenen van geheimhouding, weigeren informatie te verstrekken over bepaalde dossiers. In dat geval kan de Parlementarische Kontrollkommission verlangen dat dit wordt gemotiveerd door de betrokken Minister alsmede, indien de Bundesnachrichtendienst betrokken is, door de Chef van de Bundeskanzleramt.

De Parlementarische Kontrollkommission bespreekt de begroting van de diensten. Zij kan daarbij voorstellen of aanbevelingen doen aan het gremium dat de begrotingen goedkeurt: het Vertrauensgremium (zie onder 1.2.4), dat evenwel niet gehouden is deze uit te voeren.

1.2.2 Het G-10 Gremium

Het toezicht op het af luisteren van telefoonverkeer en het openen van brieven is geregeld in het «Gesetz zur Beschränkung des Brief-, Post-, und Fernmeldegeheimnisses» (Gesetz zu Artikel 10 Grundgesetz (G10)).

Het Gremium bestaat uit 9 door de Bundestag uit haar midden gekozen vertegenwoordigers en wordt twee maal per jaar geïnformeerd over de tenuitvoerlegging van de wet. Het G-10 Gremium benoemt, gehoord de regering, een onafhankelijke Kommission, de G-10 Kommission.

1.2.3 De G-10 Kommission

De G-10 Kommission bestaat uit een voorzitter, die lid moet zijn van de rechterlijke macht, en drie leden. Bij het staken der stemmen heeft de voorzitter een doorslaggevende stem. De leden van de G-10 Kommission zijn onafhankelijk en niet aan instructies gebonden.

De G-10 Kommission wordt maandelijks, in beginsel vooraf, geïnformeerd over de te ontplooiën af luisteractiviteiten, waaronder ook het gebruik van microfoons en camera's vallen. Ook wordt de G-10 Kommission geïnformeerd over de voorgenomen kennisgevingen door de betrokken Minister aan mensen die onderwerp van af luisteractiviteiten zijn geweest, of over het voornemen deze mededeling achterwege te laten.

De Kommission besluit ambtshalve of naar aanleiding van bezwaar, over de toelaatbaarheid en de noodzakelijkheid van de genomen maatregelen.

Indien maatregelen geen uitstel dulden kan de G-10-Kommission ook worden gepasseerd, waarbij toetsing achteraf plaatsvindt.

Door de Kommission niet als toelaatbaar of noodzakelijk geoordeelde acties dienen onmiddellijk te worden gestaakt. Indien de Kommission oordeelt dat mededeling van af luisteractiviteiten aan degenen die voorwerp van de maatregelen vormden noodzakelijk is dient deze door de Minister direct te worden verzorgd.

De G-10 Kommission beschikt derhalve over beslissende bevoegdheden in interceptieaangelegenheden.

1.2.4 Het «Vertrauensgremium»

Het betreft hier een Commissie die uit leden van de Begrotingscommissie van de Bundestag bestaat, en wordt gekozen aan het begin van de zittingsperiode. De leden zijn tot geheimhouding verplicht. De grondslag voor deze regeling wordt gevonden in het huishoudelijk reglement van de Bundestag.

In het Vertrauensgremium worden, tenzij de Bundestag anders beslist, de begrotingen van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten goedgekeurd, na behandeling in de Parlamentarische Kontrollkommission.

De eindbedragen van de begroting worden aan de algemene begrotingscommissie van de Bundestag medegedeeld. De rekenkamer informeert het Vertrauensgremium inzake haar bevindingen ten aanzien van de controle van de jaarrekening van de diensten.

1.3 Conclusie

Het Duitse stelsel kent een vrij globaal parlementair toezicht door de Parlamentarische Kontrollkommission. Deze Kommission heeft geen beslissende bevoegdheden.

De bevoegdheden van de onafhankelijke G-10 Kommission kunnen daarentegen wel als zodanig worden gekwalificeerd. Zowel met deze

vergaande bevoegdheden als met haar verkiezingswijze en samenstelling kent zij geen gelijke binnen de onderzochte stelsels. Het G-10 Gremium vormt feitelijk de evenknie van de Parlementarische Kontrollkommission op het vlak van interceptie: zij wordt uitsluitend over de grote lijnen geïnformeerd. Het Vertrauensgremium treedt op als aparte sub-commissie van de begrotingscommissie om de begroting vertrouwelijk te kunnen behandelen. Tot slot kan worden opgemerkt dat het toezicht zich ook uitstrekt over de militaire inlichtingendienst.

2. VERENIGD KONINKRIJK

2.1 De betrokken diensten

- a. The Security Service, de veiligheidsdienst (MI 5), valt onder de minister van Binnenlandse Zaken.
- b. The Security Intelligence Service, de inlichtingendienst (MI 6), valt onder de minister van Binnenlandse Zaken.
- c. The Gouvernement Communication Headquarters, oftewel GCHQ. Deze dienst houdt zich bezig met het beluisteren van alle uitzendingen door de ether, alsmede met de verwerking van de verworven informatie. De dienst valt onder de minister van Binnenlandse Zaken.
- d. The Defence Intelligence Staff, de Militaire Inlichtingen- en veiligheidsdienst, valt onder de minister van Defensie.

2.2 Specifieke controlerende instanties

2.2.1 De Intelligence and Security Committee

De Intelligence and Security Committee vindt zijn grondslag in artikel 10 van de Intelligence Services Act 1994.

Het Committee bestaat uit 9 leden, afkomstig uit zowel de House of Commons als de House of Lords. De leden worden benoemd door de Prime-Minister na consultatie van de oppositieleider, één van hen als voorzitter.

Het Committee is belast met de controle op de taakuitvoering, de uitgaven en de boekhouding van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Informatie wordt niet overhandigd aan het Committee, indien de minister de openbaarmaking ervan niet in het openbaar belang acht, of andere gronden dan van nationale veiligheid hem doen besluiten tot het niet verstrekken van deze informatie.

Het Committee brengt jaarlijks verslag uit inzake de uitvoering van haar werkzaamheden aan de Prime-Minister, alsmede wanneer zij zulks opportuun acht uit hoofde van haar bevoegdheden. Het jaarverslag wordt door de Prime-Minister voorgelegd aan beide Kamers. Als in het jaarverslag zaken staan vermeld die het werk van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in gevaar zouden brengen, worden deze, onder vermelding hiervan, uit het voor de Kamers bestemde jaarverslag verwijderd.

Voorzover zaken aangaande veiligheidsdiensten in de Kamers aan de orde komen is het «a well established Parliamentary Convention» dat vragen betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten worden beantwoord met de standaardfrase: «It remains the Gouvernement's policy not to provide information on the operations of the Security and Intelligence Agencies.»

2.2.2 Het Tribunaal

Het Tribunaal bestaat uit drie tot vijf leden, elk met een juridische achtergrond en ten minste 10 jaar ervaring als rechter of als advocaat. Zij

worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Feitelijk bestaan er drie Tribunalen: één voor MI5, één voor MI6 en GCHQ gezamenlijk en één voor interceptieaangelegenheden.

Het Tribunaal onderzoekt klachten van het publiek inzake het (vermeend) optreden van de betrokken diensten (MI5, MI6 en GCHQ). Het Tribunaal gaat na of de klager inderdaad onderworpen is geweest aan een onderzoek, of een dienst informatie heeft verstrekt over de klager (bijvoorbeeld in het kader van het verwerven van een betrekking), of de klager is afgeluisterd en of de betrokken dienst voor de ondernomen activiteiten redelijke gronden had. De betrokken diensten zijn gehouden aan het Tribunaal alle relevante informatie ten behoeve van de uitoefening van zijn bevoegdheden ter beschikking te stellen.

Klachten over (vermeende) aantasting van enig eigendom of aangaande (vermeende) activiteiten in het buitenland worden behandeld door de Commissioner. De Commissioner beziet of er een last of autorisatie is voor de ondernomen actie en of deze terecht was uitgegeven, en of deze in redelijkheid had kunnen worden gegeven. (marginale toets)

Het Tribunaal deelt aan de klager mede of het zijn klacht als gegrond heeft beoordeeld of niet. Gegronde klachten worden gerapporteerd aan de Commissioner en aan de Minister.

Ingeval het Tribunaal een klacht gegrond verklaard kan het Tribunaal:

- gelasten dat de gewraakte activiteiten worden beëindigd en de verworven gegevens worden vernietigd;
- gelasten dat de Minister een door het Tribunaal eventueel vast te stellen schadevergoeding betaalt;

Ingeval een klacht door de Commissioner gegrond is verklaard kan het Tribunaal:

- de afgegeven last of autorisatie vernietigen;
- indien de Commissioner een schadevergoeding heeft bepaald de Minister gelasten deze aan klager uit te betalen.

Tegen de besluiten van het Tribunaal is geen beroep mogelijk.

2.2.3 De Commissioner

De Commissioner wordt benoemd door de Minister-President uit kringen van de rechterlijke macht. De Commissioner beoordeelt de wijze waarop de Minister uitvoering geeft aan zijn bevoegdheden in het kader van het optreden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Net als bij de Tribunalen is er sprake van drie Commissioners, waarbij dezelfde verdeling van taakvelden als voor de Tribunalen wordt gehanteerd.

Zoals boven bij het Tribunaal vermeld behandelt de Commissioner de door het Tribunaal aan hem doorverwezen klachten ten aanzien van het aantasten van eigendom, handelingen in het buitenland dan wel andere zaken door het Tribunaal naar hem verwezen.

De diensten moeten de Commissioner alle benodigde informatie aanleveren die hij nodig heeft voor het kunnen uitoefenen van zijn bevoegdheden.

De Commissioner maakt een jaarverslag voor de Minister-President, die dit jaarverslag, al dan niet aangepast – gevoelige informatie niet voor de openbaarheid bestemd wordt eventueel verwijderd –, aan de Kamers overlegt.

2.2.4 Overig

Ten aanzien van de parlementaire controle op de Defence Intelligence Staff ontbreekt specifieke regelgeving.

Het parlement kan de Minister van Defensie altijd aanspreken ten aanzien van aangelegenheden deze dienst betreffende. The House of Commons Defence Committee heeft geen specifieke bevoegdheden in deze, en kan alleen vragen stellen. Bij de beantwoording gaat de Minister niet in op individuele gevallen.

De Defence Intelligence Staff is gehouden om de Minister al die informatie te verschaffen die hij nodig heeft voor het nakomen van zijn ministeriële verantwoordelijkheid.

De bovengenoemde instellingen (Intelligence and Security Committee, Tribunal en Commissioner) hebben geen bevoegdheden op dit terrein.

2.3 Conclusie

Binnen het systeem van het Verenigd Koninkrijk vervult de Intelligence and Security Committee de rol van het politieke orgaan dat op hoofdlijnen controleert.

Daarbij kan de Commissioner worden gezien als een soort inspecteur die zich met het beleid bezighoudt en toegang heeft tot alle noodzakelijke informatie. De Tribunal is de instelling die de klachten behandelt en daarbij voor bepaalde klachten een beroep kan doen op de Commissioner. Het Tribunaal beschikt daarbij over beslissende bevoegdheden ten aanzien van ingediende klachten.

3. FRANKRIJK

3.1 De betrokken diensten

a. De Direction de la Surveillance du Territoire, de Franse inlichtingendienst, valt onder de minister van Binnenlandse Zaken.

b. De Direction Général de la sécurité Extérieure de la Surveillance du Territoire, de Franse Veiligheidsdienst, valt onder de minister van Defensie.

c. De Direction du Renseignement Militaire, de Militaire inlichtingendienst, vormt een onderdeel van het ministerie van Defensie en valt onder de minister van Defensie.

3.2 Specifieke controlerende instanties

3.2.1 Commission Nationale de contrôle des interceptions de sécurité

Deze onafhankelijke commissie van toezicht op interceptie is in 1991 ingesteld bij de «Loi relative au secret des correspondances émises par la voie des télécommunications». Deze wet maakt interceptie mogelijk teneinde inlichtingen te verkrijgen met betrekking tot de nationale veiligheid, het veiligstellen van vitale elementen van het Franse wetenschappelijke en economische potentieel, en het voorkomen van terrorisme, criminaliteit en georganiseerde misdaad.

De voorzitter van de commissie wordt voor 6 jaar benoemd door de President, uit 4 namen door de vice-president van de Conseil d'Etat (vgl. Raad van State) en de voorzitter van het Hof van Cassatie (vgl. Hoge Raad) gezamenlijk voorgedragen. Daarnaast bestaat de Commissie verder in ieder geval uit een gedelegeerde uit de Assemblée nationale en een senator uit de Senaat, aangewezen door de respectievelijke voorzitters. De leden van de Commissie worden door de voorzitter benoemd.

Op grond van de genoemde wet stelt de Premier een maximum aantal

intercepties vast dat gelijktijdig mag plaatsvinden, alsmede de verdeling daarvan over de betrokken ministeries. De Commissie mag aanbevelingen doen ten aanzien van dit maximum en de verdeling daarvan.

Het besluit tot interceptie wordt genomen door de Premier op voorstel van de minister van Defensie, van de minister van Binnenlandse Zaken of van de minister belast met douaneaangelegenheden.

Het besluit tot interceptie moet binnen 48 uur door de Premier aan de voorzitter worden voorgelegd. Twijfelt deze aan de wettigheid van dit besluit, dan roept hij de Commissie bijeen, die binnen 7 dagen na de melding aan de voorzitter bijeenkomt. Indien de Commissie de mening is toegedaan dat het interceptie-besluit niet in overeenstemming is met de interceptiewet, doet zij de Premier en de betrokken minister een aanbeveling tot het stopzetten van de interceptie. De Premier stelt de Commissie op de hoogte van het gevolg dat hij geeft aan de aanbeveling van de Commissie.

De Commissie kan op eigen initiatief of op aanvraag van rechtstreeks geraakte personen bezien of een bepaalde interceptie in overeenstemming is met de wet.

Indien de Commissie van mening is dat de wettelijke bepalingen niet zijn nageleefd brengt zij advies uit aan de Premier. De Premier stelt de Commissie op de hoogte van het gevolg dat hij geeft aan de aanbeveling van de Commissie.

De Commissie brengt jaarlijks verslag uit van haar activiteiten. Daarin staat onder meer het aantal aanbevelingen dat de Commissie heeft gedaan in het kader van de voorgelegde besluiten tot interceptie. Het jaarverslag is openbaar.

3.3 Conclusie

Frankrijk heeft geen regime van specifieke parlementaire controle op haar inlichtingen- en veiligheidsdienst. Daarnaast worden de algemene of specifieke werkzaamheden van de diensten ook niet op enigerlei andere wijze aan enig toezicht onderworpen.

Alleen aangaande de interceptie heeft Frankrijk een regeling. Zoals blijkt uit bovenstaande beschikt de Commission daarbij niet over beslissende bevoegdheden, en voert zij alleen een rechtmatigheidstoets uit.

4. BELGIË

4.1 De betrokken diensten

- a. De Veiligheid van de Staat, ressorteert onder de Minister van Justitie.
- b. Algemene Dienst inlichting en veiligheid, maakt deel uit van de algemene staf van het leger, en ressorteert onder de Minister van Landsverdediging.

4.2 Specifieke controlerende instanties

4.2.1 Het Vast Comité van Toezicht op de inlichtingendiensten (Vast Comité I)

Dit Vast Comité I is ingesteld bij de Wet tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten van 18 januari 1991.

Bij deze wet is tevens een Vast Comité van Toezicht op de politiediensten (het zogenaamde Vast Comité P) ingesteld. Het Vast Comité I en

het Vast Comité P verstrekken elkaar informatie over hun activiteiten en vergaderen minstens twee maal jaarlijks gezamenlijk.

Het Vast Comité I bestaat uit 5 vaste, onder wie een voorzitter en een ondervoorzitter, en 5 plaatsvervangende leden, bijgestaan door een griffier.

De benoeming vindt afwisselend plaats door de Kamer en door de Senaat, de eerste benoeming is door de Senaat geschied. De leden moeten ten minste 10 jaar ervaring hebben in gerechtelijke, administratieve of wetenschappelijke functies die verband houden met de activiteiten van politie- of inlichtingendiensten, de griffier moet jurist zijn en twee jaar «nuttige» ervaring hebben. Onder de leden moet ten minste één magistraat zijn.

De benoeming vindt plaats voor 5 jaar. Herbenoeming kan éénmaal plaatsvinden. De eerste benoeming van drie van de vijf leden en hun plaatsvervangers vindt plaats voor een termijn van zeven jaar, welke kan worden vernieuwd voor een termijn van vijf jaar.

Het Vast Comité I handelt op eigen initiatief dan wel op verzoek van de Kamer, de Senaat of de bevoegde Minister. Het Vast Comité I stelt onderzoeken in naar de activiteiten en de werkwijze van de inlichtingendiensten, naar hun interne reglementen en richtlijnen alsmede naar alle documenten die de handelwijze van de leden van de inlichtingendiensten regelen. Het Vast Comité heeft toegang tot alle stukken die hij noodzakelijk acht voor het vervullen van zijn opdracht.

De voorzitter van het Vast Comité I kan leden van inlichtingendiensten doen dagvaarden, welke leden onder ede moeten getuigen. Daarbij zijn zij verplicht geheimen waarvan zij kennis dragen aan het Vast Comité I bekend te maken, tenzij het gaat om kennis ten aanzien van een lopend opsporings- of gerechtelijk onderzoek.

Als het lid van de inlichtingendienst van oordeel is dat hij het geheim waarvan hij kennis draagt moet bewaren, omdat een persoon door de bekendmaking ervan fysiek gevaar zou kunnen lopen, wordt de kwestie voorgelegd aan de voorzitter van het Vast Comité I die uitspraak doet.

Het Vast Comité I zendt een verslag over elke opdracht aan de Minister. Dit verslag is vertrouwelijk tot aan de mededeling ervan aan de Kamer en Senaat. Minister en Comité kunnen over dit verslag overleg plegen, op verzoek van één van beiden.

De bevoegde Minister licht binnen een redelijke termijn het Vast Comité I in over het gevolg dat hij geeft aan de verslagen van het Comité.

Het Comité brengt een jaarverslag uit aan de Kamer en de Senaat.

4.2.2 De Dienst Enquêtes

Voor het uitvoeren van onderzoek beschikt het Vast Comité I over een Dienst Enquêtes, die onder het gezag van het Vast Comité I opereert. Indien de Dienst evenwel een opdracht van de gerechtelijke politie vervult, treedt zij onder de verantwoordelijkheid van de Procureur-Generaal op.

Deze Dienst Enquêtes kan ook op eigen initiatief onderzoeken plegen, waarbij zij de voorzitter van het Vast Comité I hiervan direct op de hoogte stelt.

Het Hoofd dient ten minste 5 jaar ervaring als magistraat of in een functie die in verband staat met de activiteiten van de politie- of inlichtingendienst te hebben. Het Hoofd wordt benoemd voor vijf jaar door het Vast Comité I, en kan éénmaal worden herbenoemd.

De leden van de dienst worden, op voordracht van het hoofd van de Dienst Enquêtes, benoemd en ontslagen door het Vast Comité I.

De Dienst onderzoekt klachten en aangiften van particulieren die rechtstreeks betrokken zijn geweest bij het optreden van een inlichtingendienst. Tevens kunnen betrokken ambtenaren of leden van de krijgsmacht klachten indienen zonder daartoe machtiging te hoeven vragen aan hun chefs of meerderen.

Uit eigen beweging of op vordering van de bevoegde instantie van het Openbaar Ministerie, stelt de Dienst onderzoeken in naar de misdaden en misdrijven die ten laste worden gelegd aan de leden van de inlichtingendiensten.

De Dienst Enquêtes heeft toegang tot alle stukken die zij noodzakelijk acht voor het vervullen van haar opdracht. De Dienst Enquêtes kan elke persoon van wie zij dit noodzakelijk acht horen. De leden van de inlichtingendiensten die worden gehoord mogen verklaringen afleggen over feiten die worden gedekt door hun beroepsgeheim.

De Dienst zendt over elke onderzoeksopdracht een verslag aan het Vast Comité I.

In die gevallen waar de Dienst optreedt voor de gerechtelijke overheden beperkt het verslag zich evenwel tot die informatie die nuttig is voor de uitoefening door het Vast Comité I van zijn opdrachten.

Het Vast Comité I en het Vast Comité P verstrekken elkaar informatie over hun activiteiten en vergaderen minstens twee maal jaarlijks gezamenlijk.

4.3 Conclusie

Het Vast Comité I, alsmede de dienst Enquête, heeft vergaande bevoegdheden waar het gaat om het onderzoeken van klachten, welke onderzoeken hij zelf kan instellen. Van beslissende bevoegdheden is evenwel geen sprake. Het Comité wordt wel door de Minister ingelicht over de consequenties die hij aan de verslagen van het Comité verbindt.

5. ZWEDEN

5.1 De betrokken diensten

- a. De Security Police, de inlichtingen- en veiligheidsdienst, vormt een onderdeel van de politie en valt onder de Minister van Justitie.
- b. De Military Intelligence Service, valt onder de Minister van Defensie.

5.2 Specifieke controlerende instanties

5.2.1 Vaste Kamercommissies

De parlementaire controle in Zweden op de Veiligheidsdienst vindt plaats via verschillende vaste Kamercommissies, met name die voor Justitie, en die voor constitutionele zaken.

De leden van de vaste Kamercommissies hebben toegang tot de besprekingen en de stukken van het kader van de dienst. Het kader en de ambtenaren zijn gehouden alle noodzakelijke informatie te verschaffen. De vaste Kamercommissieleden kunnen ook de diensten van een Officier van Justitie inroepen, iemand in staat van beschuldiging stellen, en eventuele arbeidsrechtelijke sancties als ontslag aan de orde stellen.

5.2.2 Nationale Politie Raad

Daarnaast speelt de «Nationale Politie Raad» een belangrijke rol. De Raad ziet toe op het naleven van de richtlijnen die de regering jaarlijks aan de dienst meegeeft. In de Raad hebben leden van het Parlement zitting,

onder meer uit de vaste kamercommissie voor Justitie. Het verslag van de parlementaire leden van de Nationale Politie Raad wordt in de kamercommissie voor constitutionele zaken behandeld, alvorens plenaire behandeling in de kamer plaatsvindt.

De Nationale Politieraad heeft geen beslissende bevoegdheden.

5.2.3 Defence Intelligence Committee

Ten aanzien van de militaire inlichtingendienst wordt toezicht gehouden door de «Defence Intelligence Committee» (DIC). Deze Commissie bestaat uit zes personen, ((Oud)-parlementariërs, een hoge rechter) inclusief de voorzitter en wordt benoemd door de regering.

Het DIC controleert de eenheden die door middel van speciale methoden informatie vergaren. Daarnaast beoordeelt zij de subsidieaanvragen van de dienst, de dossiervorming, de gebruikte informatie-methoden alsmede de werving- en selectiemethoden van de dienst. Tot slot informeert het DIC het Zweedse leger aangaande zijn bevindingen, en doet indien noodzakelijk voorstellen aan de regering.

Het DIC heeft recht op die informatie en ondersteuning van andere autoriteiten die zij nodig heeft voor haar activiteiten. Het DIC heeft geen beslissende bevoegdheden.

5.3 Conclusie

De belangrijke rol en uitgebreide bevoegdheden van de Vaste Kamercommissie van Justitie springen in het oog, alsmede die van de Nationale Politie Raad. Er is sprake van een afwijkende wijze van controle, terug te voeren op het feit dat in Zweden de inlichtingen- en veiligheidsdienst een onderdeel vormt van de politie. Tot slot valt ook de controle door het DIC op de militaire inlichtingendienst op.

6. CANADA

6.1 De betrokken diensten

- a. Canada Security Intelligence Service (CSIS), De Canadese inlichtingen- en veiligheidsdienst.
- b. Intelligence directorate of the Departement of National Defence, de militaire veiligheidsdienst.

6.2 Specifieke controlerende instanties

6.2.1 Het Sub-Committee on National Security

Het Sub-Committee (van de Standing Committee on Justice and Legal Affairs van het Canadese Parlement) on National Security controleert het budget, de doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitgevoerde taken en bevoegdheden van het CSIS. Zij bespreekt het jaarverslag dat de Security Intelligence Review Committee aan het Parlement uitbrengt. (zie onder 6.2.2). Het Sub-Committee vergadert in het openbaar. De leden (thans 6) zijn afkomstig van the House of Commons, naar evenredigheid van de partijverdeling in de kamer.

Ieder Sub-Committee van het Canadese Parlement mag vanuit zijn controlerende rol personen horen en stukken en dossiers inzien, zo ook het onderhavige Sub-Committee. Het Sub-Committee heeft evenwel geen toegang tot enigerlei informatie die zich onder de dienst bevindt.

6.2.2 De Security Intelligence Review Committee

De Security Intelligence Review Committee bestaat uit een voorzitter en twee tot vier leden. De leden worden door de regering benoemd uit de kringen van de «Queens Privy Council». Van dit College zijn onder meer Ministers, leden van de rechterlijke macht en leden van de Senate en de House of Commons lid. Laatstgenoemde twee categorieën kunnen evenwel geen lid van de Security Intelligence Review Committee zijn.

Voor de benoeming consulteert de premier de Oppositieleider van de House of Commons, alsmede de leiders van de overige oppositiepartijen met meer dan twaalf zetels.

De Review Committee heeft tot taak:

- de activiteiten van de dienst te bezien;
- klachten te behandelen;
- het Parlement te informeren.

Het Review Committee heeft ongelimiteerde toegang tot de informatie aanwezig bij de dienst of bij de hierna te bespreken Inspector-General, voorzover noodzakelijk voor haar taakuitoefening.

De Review Committee is gerechtigd om een inspectie te laten houden door de Inspector-General om na te gaan of de dienst binnen de wettelijke kaders optreedt en niet onredelijk of onnodig bepaalde middelen toepast. De Commissie kan de inspectie ook zelf uitvoeren.

De Review Committee behandelt klachten ten aanzien van enig handelen van de dienst. Voorts kunnen mensen die op grond van een negatief veiligheidsonderzoek niet zijn aangenomen of diensgevolge geen zaken mogen doen met de Canadese overheid hierover bij de Review Committee een klacht indienen. In het kader van het onderzoek naar klachten kan de Review Committee getuigen dagvaarden en onder ede verhoren, alsmede ander bewijs toestaan.

De Review Committee brengt verslag uit aan de minister en de directeur van de dienst, vergezeld van eventuele aanbevelingen, alsmede aan de klager. De Review Committee heeft geen beslissende bevoegdheden ten aanzien van klachten.

Het Review Committee overlegt aan de minister een jaarverslag. Dit jaarverslag wordt aan het Parlement voorgelegd door de minister.

6.2.3 De Deputy Minister

De directeur van de dienst is gehouden de Deputy Minister te consulteren inzake de algemene taakuitvoering door de dienst en alvorens hij een verzoek voor een last ten behoeve van het gebruik van bijzondere inlichtingen middelen of activiteiten indient. (interceptie, binnentreden etc.) De lasten zelf worden door de rechter afgegeven, op verzoek van de directeur, na instemming van de minister. De Deputy Minister adviseert de Minister inzake de aanwijzingen die de minister aan de dienst geeft, of naar de mening van de Deputy Minister zou moeten geven.

6.2.4 De Inspector-General

De Inspector-General (IG) wordt benoemd door de regering.

De Inspector-General:

- houdt oog op het handelen door de dienst binnen haar operationele beleid;
- beoordeelt de operationele activiteiten van de dienst;
- geeft een verklaring af aangaande het jaarverslag van de dienst waarin hij aangeeft of hij de activiteiten van de dienst binnen de wettelijke kaders vindt vallen en of de dienst haar bevoegdheden niet onredelijk of onnodig heeft uitgeoefend.

De IG heeft ongelimiteerde toegang tot alle gegevens die de dienst onder zich heeft en de IG nodig heeft voor het uitoefenen van zijn taak. De IG is hiërarchisch ondergeschikt aan de minister. Door de informerende rol van de IG in de richting van de minister is deze volledig op de hoogte en kan het Parlement hem in het kader van zijn ministeriële verantwoordelijkheid ter verantwoording roepen voor het handelen van de dienst.

6.3 Conclusie

De Sub-Committee on National Security houdt de algemene politieke lijn in het oog. Meer specifieke controle, alsmede klachtenbehandeling vindt plaats door de Security Intelligence Review Committee, daarin ook gesteund door de Inspector-General. De Deputy Minister kan worden gezien als een soort staatssecretaris die onder de verantwoordelijkheid van de minister valt.